

Crna Gora
Ministarstvo finansija

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

Br: 03-02-430/22-4828/2

Podgorica, 22.06.2023. godine

MINISTARSTVO EKONOMSKOG RAZVOJA I TURIZMA
- n/r ministru, gospodinu mr Goranu Đuroviću -

Poštovani gospodine Đuroviću,

Povodom *Predloga akcionog plana za sprovođenje Strategije za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća 2023-2026, za 2023-2024. godinu*, Ministarstvo finansija daje sljedeće

MIŠLJENJE

Na tekst *Predloga akcionog plana* i pripremljeni Izvještaj o analizi uticaja propisa, sa aspekta uticaja na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Uvidom u dostavljeni Izvještaj o analizi uticaja propisa utvrđen je finansijski okvir za implementaciju Akcionog plana za 2023. godinu u ukupnom iznosu od 159.275.110 € od čega: Javni sektor iznos od 150.494.700,00 €, IPA i Donatorski programi iznos od 673.000,00 €, Privatni sektor iznos od 705.800,00 € i Nacionalni budžet iznos od 7.401.610,00 €.

Sredstva potrebna za sprovođenje aktivnosti koje se finansiraju iz nacionalnog budžeta u ukupnom iznosu od 7.401.610,00 odnose se na: Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja iznos od 2.050.000,00 €, Fond za inovacije iznos od 591.610,00 €, Uprava prihoda i carina iznos od 15.000,00 €, Uprava za katastar i državnu imovinu iznos od 65.000,00 €, Zavod za zapošljavanje Crne Gore iznos od 505.000,00 € i Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma iznos od 4.175.000,00 €.

Imajući u vidu da su sredstva za realizaciju navedenih aktivnosti u 2023. godini, a koje se finansiraju iz nacionalnog budžeta, planirana Zakonom o budžetu Crne Gore za 2023. godinu, kod institucija koje su prepoznate kao nosioci aktivnosti Ministarstvo finansija, sa aspekta budžeta, nema primjedbi na *Predlog akcionog plana za sprovođenje Strategije za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća 2023-2026, za 2023-2024. godinu*. Naime, uvidom u dostavljenu dokumentaciju utvrđeno je da ista sadrži saglasnosti nadležnih ministarstava sa preciznim iznosom i izvorom planiranih sredstava Zakonom o budžetu Crne Gore za 2023. godinu. Takođe, ukazujemo da će sredstva potrebna u narednom periodu biti predmet razmatranja prilikom izrade budžeta za predmetne godine.

Napominjemo da je neophodno sve aktivnosti u vezi sa Akcionim planom za 2023. godinu, uskladiti sa sredstvima odobrenim nosiocima aktivnosti Zakonom o budžetu Crne Gore za 2023. godinu, za predmetne namjene.

Pored navedenog, ukazujemo na član 40 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti kojim se uređuje da ugovorene obaveze moraju biti usklađene sa planiranim i odobrenim sredstvima,

kao i da je budžetski izvršilac odgovoran za zakonito korišćenje sredstava odobrenih potrošačkoj jedinici, kao i na član 12 predmetnog zakona kojim je precizirano da će se izdaci potrošačkih jedinica koji se finansiraju iz donacija izvršavati u visini njihovog ostvarenja.

Takođe, s obzirom da se radi o udruživanju finansijskih sredstava iz različitih izvora, ukazujemo da je implementaciju aktivnosti predviđenih Akcionim planom potrebno uskladiti sa stepenom ostvarenja sredstava iz predviđenih izvora.

S poštovanjem,

MINISTAR
mr. Aleksandar Damjanović

OBRAZAC

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA	
PREDLAGAČ PROPISA	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma
NAZIV PROPISA	Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća 2023-2026, za 2023-2024. godinu
1. Definisane probleme	
<ul style="list-style-type: none">- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?- Koji su uzroci problema?- Koje su posljedice problema?- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?	
<ul style="list-style-type: none">- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?	
<p>Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća ima za cilj jačanje konkurentnosti, olakšavanje strukturnih promjena i unapređenje poslovnog okruženja koje stimulira poslovanje i rast MMSP. Crna Gora želi da razumije prioritete i principe politike u EU, da ih kroz definisanje nacionalne politike i programske podrške usvoji i prilagodi razvojnim potrebama MSPP. U tom kontekstu, u pripremi Strategije MMSP su posebno analizirani Evropski zeleni dogovor, Zelena agenda za Zapadni Balkan, Investiciona politika EU za period 2021-2027, Ekonomski i investicioni plan za Zapadni Balkan, Strategija MSP za održivu i digitalnu Evropu, kao i specifični EU finansijski programi. Takođe, analizirani su različiti pristupi zemalja članica u formulisanju politike MSP na nacionalnom nivou, a različita iskustva i primjeri najbolje prakse su korišćeni u formulisanju politike i prilagodjeni potrebama MMSP u Crnoj Gori.</p>	
<p>Akcioni plan 2023-2024 (AP 2023-2024) obuhvata 10 operativnih ciljeva sa odgovarajućim indikatorima učinka, dodatno sa 80 aktivnošću. U okviru planiranih aktivnosti koje doprinose realizaciji pojedinačnih operativnih ciljeva, definisane su nadležne institucije, indikatori rezultata, datum početka kao i planirani datum završetka aktivnosti, izvori finansiranja i sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2023. godini, kao i plan za kandidovanje u Predlogu Zakona o budžetu za 2024. godinu.</p>	
<p>Akcioni plan definiše strateške ciljeve, a na osnovu kojih su definisani ključni indikatori učinka koji prate realizaciju aktivnosti:</p>	
<ul style="list-style-type: none">- Strateški cilj 1: Unaprijeđen poslovni/regulatorni ambijent i preduzetnički ekosistem;- Strateški cilj 2: Podrška transformaciji i jačanju konkurentnosti MMSP;- Strateški cilj 3: Poslovna organizovanost i pristup MMSP novim tržištima.	
<p>Problemi koji se rješavaju ovim aktom se odnose na: unapređenje pravne regulative; pojednostavljivanje administrativnih procedura i elektronske dostupnosti javnih usluga; lakši pristup izvorima finansiranja; raznovrsnost finansijskih instrumenata shodno potrebama MMSP; predvidljivost pravnih i poreskih instrumenata; potreba za novim digitalnim tehnologijama; primjena digitalizacije u poslovanju; razvoj znanja i vještina potrebnih za digitalizaciju, održivo i resursno efikasno poslovanje usmjereno na povećanje inovativnosti i konkurentnosti MMSP.</p>	
<ul style="list-style-type: none">- Koji su uzroci problema?	
<p>Osnovni uzroci problema mogu se prepoznati u više segmenata:</p>	
<ul style="list-style-type: none">• Nedovoljno izgrađeni institucionalni kapaciteti od nacionalnog do lokalnog nivoa potrebni za sveobuhvatno sprovođenje programske podrške;• Nedostatak raspoloživih i dostupnih finansijskih sredstava za sprovođenje investicionih projekata MMSP;• Nedovoljna informisanost, koordinacija i saradnja ključnih aktera na implementaciji politike MMSP	

- Nedovoljno razvijen sistem monitoringa i nedostatak adekvatnih indikatora i evalaucija programske podrške;
- Neadekvatan sistemski okvir praćenja potreba za obukom (znanje i vještine) u MMSP;
- Nedovoljna informisanost MMSP o postojećim mehanizmima podrške
- MMSP većim dijelom koriste energetske zastarjele tehnologije i izraubovanu opremu;
- Niska stopa produktivnosti i konkurentnosti MMSP na lokalnom i inostranom tržištu
- Niska orijentisanost Visoko učešće proizvoda nižih faza prerade u izvozu
- Visoka uvozna zavisnost i nedovoljna spremnost i orijentacija ka izvozu;
- Nedovoljna povezanost MMSP sa centrima znanja, nizak nivo ulaganja u istraživanje i razvoja;
- Nizak nivo inovativnosti MMSP;
- Nedovoljno razvijena svijest o značaju i efektima digitalne transformacije i tranzicije ka zelenoj ekonomiji i transformaciji sa linearne na cirkularnu ekonomiju;
- Nedostatak savremenih znanja i vještina.

Dodatno Covid kriza i situacija uzrokovana ratom u Ukrajini je takođe u velikoj mjeri doprinijela usporenijim privrednim aktivnostima i problemima u razvoju MMSP.

- **Koje su posljedice problema?**

Crna Gora je veoma osjetljiva na eksterne šokove i fluktuacije poslovnog ciklusa. Prethodni period u kom se realizovala politika MMSP je bio izuzetno karakterističan, imajući u vidu potpuno različite eksterne uslove koji su u velikoj mjeri uticali na performanse MSPP sektora, odnosno crnogorske ekonomije. Prvi period, od 2017. bio je karakterističan po vrlo stabilnom okruženju koje je omogućilo visoke stope rasta privrednih aktivnosti. Nakon toga, period od 2020. ekonomsko okruženje je karakterisala globalna kriza izazvana pandemijom CODVID-19. kao i posledicama rata u Ukrajini. Eksterni faktori na koje nije mogla uticati su doprinijeli da Crna Gora doživi oštru recesiju 2020. godine, ali već 2021. godine privreda je zabilježila snažan oporavak i nastavila da raste u 2022. godini pošto je ukidanje ograničenja COVID-19 podstaklo i domaću i spoljnu tražnju. Oporavak je doveo do porasta prihoda i veoma velikog poboljšanja bilansa budžeta. Vlada Crne Gore je realizovala pet paketa pomoći kako bi ublažili posledice pandemije i u tome je u velikoj mjeri i uspjela.

- **Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?**

Oštećeni subjekti su mikro, mala i srednja preduzeća. Eksterni uslovi su uticali na sektor MMSP. Pad aktivnosti u periodu recesije ne karakterišu realno stanje razvoja MMSP, posmatrajući rast sektora prije i posle kriznih situacija. Dodatno, i državna administracija koja je pretrpjela sajber napad i onemogućavanje funkcionalnosti portala zbog prekida rada ključnih informacionih sistema, sa kašnjenjem je pružala servise građanima i privredi.

- **Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?**

Akcionim planom kroz mjere finansijske i nefinansijske podrške pruža se značajan doprinos sektoru mikro, malih i srednjih preduzeća za unapređenje konkurentnosti, kroz smanjenjem administrativnih i regulatornih prepreka, boljem pristupu finansijama i promocija preduzetništva, povećanje inovativnosti i konkurentnosti MMSP, i na taj način se rešavaju gore navedeni problemi.

2. Ciljevi

- **Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?**
- **Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.**

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?

Opšti cilj politike MMSP definisane ovom Strategijom jeste težnja da se ojača sektor MMSP da može da predstavlja pokretačku snagu u transformaciji/tranziciji Crne Gore ka digitalnoj i održivoj ekonomiji. Ovaj proces je iniciran realizacijom prethodnog strateškog dokumenta, a ova Strategija obezbijuje još snažniji iskorak u tom pravcu. Na tim osnovama, posebno imajući u vidu nestabilne i teško predvidive uslove poslovanja na globalnom nivou, ključnu promjenu kao posljedicu uspješnog podsticanja razvoja predstavlja transformisan sektor MMSP koji je sposoban da ublaži negativne posledice izazvane eksternim promjenama.

Imajući u vidu da AP 2023-2024 ima za cilj inovativan i održiv sektor MMSP zasnovan na znanju, digitalizaciji i resursnoj efikasnosti, koji jača ekonomsku poziciju Crne Gore na svjetskom tržištu, promocija preduzetništva, potrebe i nefinansijska programska podrška za digitalnu i zelenu transformaciju MMSP, priprema za izvoz, primjena međunarodnih standarda i pristup novim tržištima, na tim osnovama formuliše i sledeće strateške ciljeve, unutar kojih su definisani i operativni ciljevi:

- Unaprijeđen poslovni/regulatorni ambijent i preduzetnički ekosistem: (smanjenje administrativne i regulatorne prepreke poslovanju MMSP, bolji pristup finansijama, promocija preduzetništva i podsticanje početnika u poslovanju, razvoj institucionalne mreže za podršku MSP i poslovno udruživanje);
 - Podrška transformaciji i jačanju konkurentnosti MMSP:(digitalna transformacija MMSP, tranzicija MMSP ka održivom zelenom poslovanju, razvoj savremenih znanja i vještina, podsticanje inovativnosti u MMSP);
 - Poslovna organizovanost i pristup MMSP novim tržištima: (poslovna organizovanost MMSP u klastere, lance dobavljača, lance vrijednosti, priprema za izvoz i podršku MMSP u pristupu inostranim tržištima).
- **Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo?**

U procesu kreiranja Strategije MMSP pored principa kontinuiteta, primjenjuje se i princip usklađenosti sa relevantnim politikama na nacionalnom i na nivou EU. Sagledan je nacionalni okvir politike MMSP u Crnoj Gori i specifične promjene koje su karakterisale posmatrani period. Takođe, analiziran je novi okvir politike MSP u EU definisan za period 2021-2027. Politika preduzetništva koja se definiše Strategijom MMSP za period od 2023. do 2026. godine treba biti usklađena sa prioritetima u strateškim krovim i tematskim dokumentima Crne Gore koje imaju direktan ili indirektan uticaj na okvir politike i razvoj preduzetničkog ambijenta, kao što su:

- Program ekonomskih reformi za Crnu Goru za period 2023-2025;
- Srednjoročni program rada Vlade 2022-2024;
- Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030;
- Strategija pametne specijalizacije Crne Gore 2019-2024 i
- Operativni program za implementaciju Strategija pametne specijalizacije Crne Gore (2021-2024) s Akcionim planom 2021-2022;
- Strategija digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026.

Takođe, Strategija MMSP je usklađena sa sledećim komplemnarnim politikama i strateškim dokumentima:

- Industrijska politika 2019-2023;
- Strategija cirkularne tranzicije do 2030. s Akcionim planom 2023-2024;
- Strategija za cjeloživotno preduzetničko učenje 2020-2024;

- Strategija razvoja ženskog preduzetništva Crne Gore 2021-2024.

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema?

Programom rade Vlade Crne Gore za 2023. godinu, predviđena je izrada Strategije za razvoj mikro malih i srednjih preduzeća 2023-2026, sa Akcionim planom za 2023-2024. godinu.

- Obrazložiti preferiranu opciju?

Imajući u vidu moguće opcije u skladu sa ključnim preporukama, u nastavku je data pregled preporuka za dalji razvoj sektora MMSP:

- **Institucionalni i regulatorni okvir:** Poboljšanje RIA u oblastima identifikovanim praćenjem i evaluacijom (Definicija opcija, Procjena uticaja, Procjena fiskalnog uticaja, Konsultacije sa zainteresovanim stranama; monitring i evaluacija); Poboljšati praćenje i evaluaciju javno-privatnih konsultacija.
- **Operativno okruženje za MSP:** Izgraditi kapacitet javne uprave da razumije krajnje potrebe MSP prilikom projektovanja digitalnih usluga; Poboljšati praćenje i evaluaciju usluga digitalne vlade, uključujući registraciju firmi; Završiti pojednostavljenje procesa elektronskog licenciranja i razmotriti stvaranje centralnog koordinacionog tijela odgovornog za nadgledanje procesa licenciranja; Procijeniti poreska opterećenja sa kojima se suočavaju različite vrste MSP iz perspektive poreske politike; Olakšati smislenu primjenu kriterijuma kvaliteta kako bi se omogućio izbor ekonomski najpovoljnije ponude.
- **Bankrot i druga šansa:** Razviti mjere politike prevencije nesolventnosti, uključujući potpuno razvijen sistem ranog upozorenja; Digitalizovati postupak likvidacije uvođenjem e-aukcije za prodaju imovine iz stečajne mase; Uvesti pojednostavljeni stečajni postupak za MSP; Promovisati drugu šansu za poštene preduzetnike.
- **Pristup finansijama:** Promovisati održive bankarske prakse, zamjenjujući privremene krizne mjere dugoročnim mjerama usmjerenim na segmente privatnog sektora kojima je potrebna najveća podrška; Podići svijest o alternativnim izvorima finansiranja; Unaprijediti zakonodavstvo kako bi se olakšalo finansiranje početnika; Razviti sveobuhvatnu strategiju finansijske pismenosti sa definisanim mjerama za preduzetnike i širu javnost, uključujući akcioni plan sa mehanizmom i teloom zaduženim za implementaciju.
- **Inovaciona politika:** Osigurati snažan učinak Inovacionog fonda u prvoj godini rada; Obezbijediti napredak u izgradnji četvorostubne mreže Naučno-tehnološkog parka, sa jakim fokusom na saradnju biznisa i akademije; Uvesti mjere za podsticanje saradnje između istraživačkih institucija i privatnog sektora, podsticanjem ulaganja u istraživanje i razvoj i izgradnjom temelja za razvoj ekonomije zasnovane na znanju.
- **Preduzetničke vještine:** Kreiranje jedinstvenog portala za vještine preduzeća kako bi se otvorio pristup informacijama i podršci za pokretanje i razvoj vještina, okupljajući izvore finansiranja, savjete, obuku i resurse vladinih i nevladinih aktera; Osigurati fokus na vještine MSP u okviru Strategije pametne specijalizacije Crne Gore (2019-2024) i njenih operativnih planova i srodnih politika; Formirati tijelo koje će upravljati razvojem i koordinacijom implementacijom akcionog plana za razvoj vještina za MSP.

- **MSP u zelenoj ekonomiji:** Sprovoditi redovno praćenje i evaluaciju različitih programa podrške ozelenjavanju MSP kako bi se bolje prilagodili stvarnim potrebama MSP i uskladili programe koje nude različite institucije; Olakšati prelazak na cirkularnu ekonomiju kroz zelene javne nabavke.
- **Usluge podrške za MSP:** Intenzivirati napore da se nadgledaju usluge poslovne podrške koje pruža vlada pozivanjem nezavisne institucije da sprovede reviziju; Proširiti nivo osiguranja kvaliteta i razviti sistem za prikupljanje povratnih informacija od korisnika privatnih pružaoca savjetodavnih usluga kako bi se osiguralo da akreditovani konsultanti pružaju MSP potrebne usluge podrške.
- **Standardi i tehnička regulativa:** Završiti stvaranje centralizovanog informativnog portala za izvoznike, koji pruža ključne informacije o standardima, propisima i procesu ocenjivanja usaglašenosti; Podržati članstvo u CEN/CENELEC-a i pristupiti Multilateralnom sporazumu Evropske saradnje za akreditaciju; Povećati finansijske i ljudske resurse za institucije infrastrukture kvaliteta.
- **Internacionalizacija MSP:** Olakšati pristup informacijama o uslugama podrške koje su dostupne MSP, podstičući njihovu internacionalizaciju; Smanjiti oslanjanje na eksterne razvojne programe; Proširiti izvoznju ponudu MSP i poboljšati bazu dobavljača u privredi kako bi se uskladila sa prilivom stranih direktnih investicija; Uvesti nefinansijsku podršku za MSP u cilju formiranja klastera, Razviti pravni okvir koji reguliše e-trgovinu i onlajn usluge.

Ispunjavanje navedenih preporuka i definisanih ciljeva u okviru AP 2023-2024, biće moguće kroz institucionalnu i međuresorsku saradnju nadležnih ministarstava i institucija kako bi se omogućila bolja valorizacija postojećih resursa u sektoru mikro, malih i srednjih preduzeća. Istovremeno, težiće se ka boljem usklađivanju sa EU preporukama.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.

Implementacija aktivnosti u okviru Akcionog plana 2023-2024 Strategije razvoja mikro malih i srednjih preduzeća, **pozitivno** će uticati na unapređenje okvira za, podsticanje inovacija, razvoj zelene ekonomije, energetske efikasnosti, razvoja ljudskog kapitala za potrebe industrije i razvoj preduzetništva, unapređenje digitalizacije, kao i pristupa tržištu.

Realizacija Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća 2023-2026, za 2023-2024. godinu, uticaće na:

- Mogućnosti za prevazilaženje izazova i ostvarivanje promjena u ključnim oblastima za dalji rast i razvoj MMSP sektora,
- Unapređenje ICT infrastrukture za rast konkurentnosti preduzeća,
- Održivo upravljanje resursima,
- Razvoj ljudskog kapitala kroz obrazovanje i sticanje vještina za konkurentnost industrije u skladu sa potrebama tržišta rada,
- Unapređenje poslovnog i regulatornog okvira ambijenta za preduzetničku ekosistem,

- Unapređenje pristupa finansiranju za konkurentna i inovativna preduzeća,
- Razvoj inovacione infrastrukture u skladu sa potrebama preduzeća i unapređenje inovacionih aktivnosti,
- Razvoj institucionalne infrastrukture i usluge podrške za razvoj preduzetništva,
- Podsticanje razvoja zelene ekonomije i podršku diverzifikaciji ponude MMSP,
- Podsticanje digitalne transformacije preduzeća,
- Jačanje izvoznih performansi preduzeća.

Implementacija aktivnosti u okviru Akcionog plana za 2023-2024. godinu imaće **direktan** uticaj na mikro, mala i srednja preduzeća jačanje ljudskih kapaciteta i stručnih kvalifikacija za potrebe zapošljavanja, administrativnih kapaciteta za privlačenje sredstava EU fondova, unaprijediće saradnju nauke i privrede, itd. Navedenim mjerama uticaće se i na razvoj posebnih ciljnih grupa kao što su žene, mladi i zanatlije, start up preduzeća, a imaće i **posredan** uticaj na sve građane kroz unaprijeđen poslovni ambijent i olakšane procedure.

- **Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).**

Za implementaciju Akcionog plana 2023. godinu predložen je finansijski okvir u od 159.275.110 €:

- Nacionalni budžet – 7.401.610 € (4.65%)
- Javni sektor – 150.494.700 € (94.49%)
- IPA i Donatorski programi – 673.000 € (0.42%)
- Privatni sektor – 705.800€ (0.44%).

Navedene mjere, a posebno programi finansijske i nefinansijske podrške koji su namijenjeni mikro, malim i srednjim preduzećima koje će omogućiti dalji podsticaj investicija kroz nabavku opreme, uvođenje mjera energetske efikasnosti, digitalnu transformaciju biznisa, prelazak sa linearnog na cirkularni model poslovanja, unapređenje inovacionih aktivnosti, unapređenje marketinga.

- **Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.**

Realizacijom predloženih aktivnosti podržava se unapređenje poslovnog ambijenta za privredne subjekte, finansijska podršku za osnivanje, rast i razvoj preduzeća, unapređenje preduzetničkih znanja i vještina i razvoj ljudskog kapitala, podsticanje inovacija i uvođenje novih tehnologija kroz saradnju industrije sa naučnoistraživačkom zajednicom, digitalnu transformaciju preduzeća, uvođenje principa cirkularne i niskokarbonske ekonomije, poboljšanje saradnje između sektora, intenziviranje saradnje sa inostranstvom kroz integracije u EU, kao i kroz investicione tokove sa drugim zemljama. Na taj način će sprovođenje aktivnosti doprinijeti stvaranju nove tržišne vrijednosti čime uticaj donošenja propisa ima znatno veće pozitivne efekte od troškova.

Očekivani efekti na duži rok odnose se na povećanje konkurentnosti crnogorske ekonomije kroz rast produktivnosti, inovativnosti i efikasnosti čime se u potpunosti opravdavaju troškovi donošenja Akcionog plana 2023-2024.

- **Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.**

Dio mjera u okviru Akcionog plana 2023-2024. godine, koji se odnosi na finansijsku i nefinansijsku podršku imaće za cilj osnivanje novih privrednih subjekata i otvaranje novih radnih mjesta kao i unapređenje konkurentnosti proizvoda i usluga i doprinosi se unapređenju razvoja postojećih preduzeća u domenima inovativnosti, digitalne transformacije, energetske efikasnosti čime se jača njihova tržišna pozicija.

- **Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.**

Aktivnosti u okviru AP 2023-2024. godine usmjerene su na unapređenje i stvaranje boljeg poslovnog ambijenta koji će rezultirati brojnim mehanizmima podrške privrednom sektoru i povećanjem investicionih ulaganja. Iako se reforme u oblasti unapređenja poslovnog ambijenta sprovode u kontinuitetu, neophodno je i dalje unapređivati rad regulatornih tijela i institucija na daljem pojednostavljenju administrativnih procedura i smanjenju troškova za privredu.

Realizacijom planiranih aktivnosti dalje će se unapređivati poslovni ambijent kroz kreiranje jasnog i predvidivog regulatornog okvira, uz smanjenje troškova poslovanja, skraćenje rokova i pojednostavljenje administrativnih procedura, posebno u dijelu unapređenja elektronske registracije preduzeća i prelaska na online registraciju, pojednostavljenje procesa izdavanja e- licenci od strane organa državne uprave, uvođenje jedinstvenog informacionog sistema i dr. Dodatno, uvedeni postupak digitalizacije programske podrške privredi će doprinijeti i rasterećenju administrativnih kapaciteta, pojednostavljenju procedura i olakšati pristup korišćenju različitih vidova programa od strane privrednika.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? **Obrazložiti.**
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? **Obrazložiti.**
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijedena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će prosteći finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- **Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.**
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? **Obrazložiti.**
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? **Obrazložiti.**

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?

Za implementaciju Akcionog plana za 2023-2024. godinu, za sve aktivnosti definisani su izvori finansiranja na bazi nacionalnog budžeta, javnog sektora, IPA fondova, donatora, kao i doprinosa iz privatnog sektora.

Realizacija planiranih aktivnosti u 2023. godini ne zahtijeva obezbjeđenje dodatnih budžetskih sredstava, već su ista opredijeljena Zakonom o budžetu za 2023. godinu u ukupnom iznosu od 159.275.110 € za institucije koje se finansiraju iz Budžeta:

Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja: 2.050.000,00 € (prilog saglasnost)

Fond za inovacije: 591.610,00 € (prilog saglasnost)

Uprava prihoda i carina: 15.000,00 € (prilog saglasnost)

Uprava za katastar i državnu imovinu: 65.000,00 € (prilog saglasnost)

Zavod za zapošljavanje CG: 505.000,00 € (prilog saglasnost)

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma: 4.175.000,00€ (prilog saglasnost).

Saglasnosti nadležnih ministarstava sa preciznim iznosom i izvorom sredstava za realizaciju predloženih aktivnosti u 2023.godini, dostavljeno je u prilogu RIA obrasca.

- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.

Akcionni plan 2023-2024 sadrži i određene aktivnosti koje imaju višegodišnji karakter i koje se u kontinuitetu sprovode shodno unaprijed definisanoj dinamici realizacije projekata i planiranim ciljevima za 2023. godinu. Kako je uglavnom riječ o strateškim infrastrukturnim projektima, zbog njihove važnosti u smislu stvaranja preduslova za unapređenje poslovanja MMSP sektora, predmetne aktivnosti se moraju posmatrati u okviru dužeg vremenskog perioda, ali se u skladu sa tim budžet planira na godišnjem nivou. Takođe, aktivnosti koje predstavljaju dio redovnih aktivnosti nadležnih institucija realizuju se u kontinuitetu, odnosno u skladu sa vremenskom dinamikom navedenom u Akcionom planu 2023-2024.

- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.

Implementacijom propisa ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze.

- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijedena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?

Sredstva su planirana Zakonom o budžetu za 2023. godinu.

- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteci finansijske obaveze?

Usvajanjem propisa nije predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih bi proistekle finansijske obaveze.

- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?

Implementacijom propisa indirektno će doći do povećanja prihoda za budžet Crne Gore kroz povećanje broja MMSP, unapređenja kapaciteta i obima proizvodnje, stvaranja nove vrijednosti i novih proizvoda i usluga, otvaranja novih radnih mjesta, čime će se omogućiti veći doprinos nacionalnom bruto proizvodu, proširenju poreske baze kroz osnivanje novih preduzeća i novo zapošljavanje i time stvoriti veći efekti na prihodnu stranu budžeta Crne Gore.

- Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.

Metodologija obračuna finansijskih izdataka zasnovana je na planiranoj procjeni utroška finansijskih sredstava od strane institucija nadležnih za sprovođenje pojedinačnih aktivnosti i projekata, a što je uslovljeno činjenicom da li se radi o kontinuiranim aktivnostima gdje se na bazi prethodnog iskustva planiraju troškovi na godišnjem nivou ili su u pitanju projekti koji zahtijevaju detaljnu tehničku i finansijsku specifikaciju, izradu elaborata i projektnih zadataka, konsultacije i posebnu finansijsku procjenu troškova i efekata realizacije i sl.

- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?

Nakon prikupljenih saglasnosti da su sredstva za realizaciju predloženih aktivnosti opredijeljena budžetom Ministarstva/institucije za 2023. godinu, sa preciznim pregledom budžetskih pozicija i opredijeljenim iznosom za realizaciju programskih aktivnosti, donijeće se Mišljenje od strane nadležnog Ministarstva finansija.

- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

Predstavnici Ministarstva finansija su kao članovi Radne grupe za izradu Strategije razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća 2023-2026, bili uključeni u svim fazama izrade Akcionog plana 2023-2024. Dodatnih komentara na Akcioni plan 2023-2024 od strane predstavnika Ministarstva finansija nije bilo.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).
- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.

Za pripremu Akcionog plana za 2023-2024. godinu je bila korišćena eksterna ekspertska podrška od strane UNOPS-a kroz projekat „Norway for Youu – Montenegro“, „Enhancing systemic support for innovations and micro, small and medium enterprises (MSMEs) development.

- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).

Akcioni plan za 2023-2024. godinu je pripremljen uz podršku eksterne ekspertske podrške UNOPS-a. U toku izrade dokumenta održana je fokus grupa, kao i Javne rasprave koja je trajala 20 dana. Okrugli sto je održan dana 08. maja 2023. godine.

- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana.

Predhodno urađena evaluacija se odnosi na procjenu rezultata, kvaliteta i dostignuća Strategije MMSP i pratećih programa podrške MMSP, a koji su realizovani na osnovu okvirnog, odnosno godišnjih Akcionih planova za implementaciju Strategije MMSP. Evaluacija je ukazala na nivo ostvarenosti politike, koliko je strateška orijentacija i dalje aktuelna, koliko su neke mjere ili aktivnosti i dalje aktuelne i da li je neophodno da se i dalje realizuju, odnosno da li neke nove treba uključiti, ili pojačati smisao pojedinih postojećih strateških opredjeljenja i specifičnih aktivnosti, istovremeno uz jačanje potrebnih institucionalnih i ljudskih kapaciteta. Takođe, vazno je napomenuti da je evaluacija Strategije izvede korišćenjem metodologije za ocenjivanje OECD DAC-a (OECD Development Assistance Committee), šest standardnih kriterijuma: relevantnost, efektivnost, efikasnost, uticaj i održivost i koherentnost. Naime, sastavni dio evaluacije se odnosi i na usklađenost implementacije Strategije sa okvirom i smjernicama međunarodnih izvještaja relevantnih za politiku MSP.

7: Monitoring i evaluacija

- Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?
- Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?
- Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?
- Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?

- Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?

Od ključnog značaja za ostvarivanje očekivanih rezultata utvrđenih Akcionim planom Strategije razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća za 2023-2024. godinu je funkcionisanje međuresorne saradnje sa zadatkom obezbjeđenja efikasne koordinacije na kreiranju i implementaciji svih definisanih aktivnosti, a imajući u vidu horizontalnost i kompleksnost implementacije. Kako je prethodno navedeno, proces implementacije Akcionog plana 2023-2024. je u nadležnosti različitih institucija i aktera, javnog i privatnog sektora, dok se određeni broj aktivnosti realizuje uz podršku međunarodnih institucija/organizacija i donatorskih projekata. Kako bi proces implementacije bio uspješan, prethodio je zahtjevan proces planiranja, kako sa aspekta vremena, tako i sa aspekta kvaliteta predloženih aktivnosti i projekata, odnosno

ciljnih indikatora za 2023. godinu, a uzeti su u obzir i interni i eksterni faktori, preporuke i iskustva u implementaciji akcionih planova iz prethodnih godina.

- **Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?**

U decembru 2022. formirana je nova Radna grupa za izradu Strategije razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća, za period 2023-2026. Međuinstitucionalna saradnja je od ključnog značaja za ostvarivanje očekivanih rezultata definisanih Akcionim planom 2023-2024.

- **Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?**

Najvažniji indikatori za mjerenje ispunjenja strateških i operativnih ciljeva:

- Povećanje broja zaposlenih u sektoru MMSP;
- Povećanje (%) učešća preduzeća u vlasništvu žena u odnosu na ukupan broj;
- Povećanje (%) učešća žena-preduzetnica;
- Rast učešća MMSP u ukupnom izvozu;
- Povećanje MMSP u BDV;
- Porast učešća (%) MMSP u ukupnim investicijama;
- Porast učešća (%) MMSP u ukupnom prometu.

- **Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?**

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma - Direktorat za unapredjenje konkurentnosti, zadužen je za proces kreiranja i praćenje sprovođenja realizacije politike MMSP. Takođe, Ministarstvo je organizovalo eksternu ex-post evaluaciju implementacije prethodne Strategije MMSP. Na tim osnovama Ministarstvo je zadužen i za proces kreiranja i implementacije Strategije razvoja MMSP 2023-2026.

Datum i mjesto: 09.06.2023. godine, Podgorica

Starješina organa:

Goran Đurović
ministar

